

ELWIRA BUSZEWCZOWA

Inspiracje i motywy biblijne w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski.
Red. Hanna Filipkowska, Stanisław Fita, Lublin 1999.

Wydana przez Katolicki Uniwersytet Lubelski, w ramach prac Katedry Literatury Polskiej Pozytywizmu i Młodej Polski, książka stanowi dopełnienie i kontynuację wydanej w Lublinie w 1993 roku publikacji *Problematyka religijna w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski. Świadectwa poszukiwań*. Jest to zatem, jak pisze autor *Słowa wstępnego*, „kolejny krok do ukazania całej różnorodności przesłania pozytywizmu i Młodej Polski, jej źródeł i uwarunkowań, wśród których zjawiska religijne należały do istotnych, choć różnie pojmowanych, interpretowanych nie bez wewnętrznych sprzeczności, czasem wśród błędzenia niby po omacku” (s. 8).

Na zbiorowy tom, którego redaktorami byli wytrawni badacze obu epok: zmarła niedawno Hanna Filipkowska i autor *Słowa wstępnego* Stanisław Fita, złożyło się 9 rozpraw autorów pochodzących z różnych ośrodków: Zofii Mocarskiej-Tycowej *Motywy biblijne w poezji Marii Konopnickiej*, Olgi Bożeny Noetzel *Biblia jako tworzywo literackie „Quo vadis”*, Bogdana Mazana *Topika biblijna w twórczości Aleksandra Świętochowskiego z okresu do 1880 roku w świetle jego poglądów na temat religii*, Jana Tomkowskiego *Wokół „Króla Salomona”*. *Poezja religijna Włodzimierza Zagórskiego*, Beaty Katarzyny Obsulewicz *Inspiracje biblij-*

ne w liryce Józefa Ruffera, Moniki Wojtatowicz *Stylizacja biblijna w powieściach Stefana Żeromskiego*, Beaty Prusik „*Chciałbym was uczuć Boga...*” — *stylizacja biblijna a kreacja narratora w prozie Ludwika Stanisława Licińskiego*, Wojciecha Kaczmarska *Postchrześcijańskie transgresje Biblii w dramatach Antoniego Szandlerowskiego* i Wojciecha Gutowskiego *Wizje Zmartwychwstania w literaturze Młodej Polski*.

Znaczenie publikacji określają zatem: kompetencje redaktorów, obecność w niej autorów znanych (jak: Zofia Mocarska-Tycowa, Bogdan Mazan, Jan Tomkowski czy Wojciech Gutowski) i interesujący wybór interpretowanych pisarzy i dzieł. Także prace autorów debiutujących zasługują na uwagę, większość ma wysokie walory analityczne i szerokie zaplecze materiałowe. Słowem, jest to książka ważna dla badaczy obu epok.

Tym bardziej, że opracowywana problematyka jest tyleż ważna, co skomplikowana. Obie epoki dalekie od ortodoksyjnego, konfesyjnego chrześcijaństwa (katolicyzmu), często programowo (jak pozytywizm) laickie, do tworzywa biblijnego podchodziły w sposób własny, często

reinterpretujący, a nawet bluźnierczy. Prace zamieszczone w tomie udowodniły — ponad wątpliwość — istotną rolę inspiracji i motywów biblijnych tak u znaczących pisarzy (jak Konopnicka, Świętochowski, Sienkiewicz, Żeromski), jak i u twórców drugiego planu. Można (a nawet trzeba) dyskutować z niektórymi ujęciami, zwłaszcza tam, gdzie oceny dają wyraz pewnej, nie zawsze obiektywnej „wyższości” wobec interpretowanych twórców czy jednostronności; niemniej zdecydowana większość rozpraw takiej optyki unika. Uzyskujemy dzięki temu obraz wielopłaszczyznowy, nierzadko dramatyczny, pełen napięć między aspektami filozoficznymi i ideowymi a sposobami przyswojeń biblijnych toposów czy motywów. Równocześnie znaczące są ukazane w pracach systemy odwołań do różnych ksiąg Starego i Nowego Testamentu, a także do dzieł apokryficznych, biblistyki i in. Autorzy prac wykazują się tu dużą erudycją i umiejętnościami analitycznymi. Dlatego ich interpretacje mogą stanowić dogodny punkt wyjścia dla dalszych, poszerzonych badań.

TADEUSZ BUJNICKI